

W poszukiwaniu wartości

***KORDIAN JULIUSZA
SŁOWACKIEGO***

Podróże Kordiana - mapa

Włochy, willa nad morzem

Londyn, James Park

Rzym, Watykan

Polska, Warszawa

Dover

Szwajcaria, Mont Blanc

<https://wordwall.net/pl/resource/4505753/polski/podr%C3%B3%C5%BCe-kordiana>

Zapoznaj się z
aktem II
"Kordiana" i
przystap do pracy

KAIN

Kordian - lekcja życia

Wędrowiec w Anglii

1. Wymień miejsca w Anglii, w których toczy się akcja dramatu.
2. Wyjaśnij sens słów Kordiana "chciałbym bliźnię Kaima zmasać z mego czoła.:/ Pierwszy wzrok ludzi czoło samobójcy bada..."
3. Na czym polegała pomyłka Kordiana w ocenie samotnego człowieka przechadzającego się po zmroku?
4. Określ, co zdaniem Dozorcy można kupić za pieniądze?
5. Przedstaw, do jakich wniosków dochodzi Kordian po konfrontacji twórczości Szekspira z rzeczywistością?

Londyn – James Park

- Kordian kontempluje piękny ogród,
- wzywa ludzi do podziwiania przyrody, którą uznaje za cudowne dzieło Boga,
- wspomina również nieudaną próbę samobójstwa, czego śladem jest blizna na czole,
- konfrontuje marzenia z rzeczywistością, chcąc poznać samego siebie,
- w James Parku spotyka Dozorcę, który uświadamia mu władzę pieniądza,
- za pieniądze można kupić miejsce w parku lub w parlamencie, a nawet grób w Westminsterze,
- londyński system wartości zdominowany jest przez materializm i konsumpcję.

Dover

- Kordian siedzi nad morzem i czyta „Króla Leara” Szekspira,
- wyraża ogromny szacunek dla pisarza i wygłasza pochwałę jego twórczości,
- bohater dochodzi jednak do wniosku, że rzeczywistość odbiega znacznie od wyidealizowanego świata utworów literackich.

PODRÓŻ WŁOSKA KORDIANA

1

Opisz sceneryę, w jakiej rozgrywa się akcja. Do jakiej klasy należą mieszkańcy takich miejsc?

3

Przedstaw, w jaki sposób Kordian wystawia na próbę uczucie Wioletty?

2

Jaką funkcję pełnią wyszukane wyznania miłosne pojawiające się w pierwszej części dialogu pomiędzy Kordianem a Wiolettą?

4

Określ, jaki środek stylistyczny został zastosowany w słowach "Prawdziwie ta kobieta kocha mnie szalenie, /Poszła, szukając śladów kochanka po drodze..."

?

Włochy – willa – spotkanie z Wiolettą

- Kordian poznaje Wiolettę,
- najpierw młodzieniec fascynuje się fizycznym aspektem uczucia do kobiety,
- afirmację wdzięków Wioletty wyraża subtelnymi komplementami,
- potem chce jednak sprawdzić, czy kobieta naprawdę go kocha,
- gdy Kordian wyznaje, że stracił majątek, włoska piękność odtrąca jego uczucie,
- znowu daje o sobie znać potęgą pieniądza,
- dla Wioletty miłość okazuje się rodzajem handlowej transakcji, która eliminuje sentymenty jako przejaw słabości;
- Złota podkova ważniejsza od Kordiana.

Wioletta

Wioletta – piękna kobieta poznana przez Kordiana we włoskiej willi. Postać ta miała uświadomić tytułowemu bohaterowi dramatu, że nie ma prawdziwej miłości. Uosabiała ona wszystkie kobiety (i nie tylko), dla których najwyższą wartością w życiu jest bogactwo, wygoda i zaspakajanie własnych potrzeb. Przekonana, że Kordian jest zamożnym mężczyzną zapewnia go o swojej dozgonnej i niepodważalnej miłości. Całkowicie zmienia swoje zdanie, gdy bohater oznajmia jej, że jest bankrutem. Zrozpaczona Wioletta mówi mu wtedy: *Przegrałeś moje serce razem z klejnotami! (...)*

AUDIENCJA U PAPIEŻA

- Wyjaśnij, jaką rolę odgrywa w tekście przywołanie przez papieża postaci Jana Sobieskiego w powitaniu Kordiana.
- Jaką postawę przyjmuje papież wobec Polaków? Oceń ją.
- Określ funkcje, jakie pełnią wtrącenia papugi podczas rozmowy papieża z Kordianem. Odnieś się do kontekstu, w jakim padają?

Papież Leon XII

Watykan
a car Mikołaj I

cytat	funkcja wtrącenia
Miserere!	
Lacryma Christi...	

Watykan – spotkanie z papieżem

- Kordian uczestniczy w audiencji u Papieża.
- Przywozi mu w darze garść polskiej ziemi i prosi o błogosławieństwo.
- skonsternowany Papież zbywa go, proponując zwiedzanie zabytków i ciekawych miejsc.
- Sugeruje też z naciskiem, aby Polacy modlili się i czcili cara.
- Kordian jest zawiedziony wizytą u Ojca Świętego, a przywiezioną relikwię, czyli garść ziemi polskiej nasączoną krwią patriotów, rozrzuca ze słowami pełnymi goryczy.
- Na końcu Papież zapowiada rzucenie ekskomuniki na naród polski jako karę za bunt przeciw carowi.
- Groteskowy obraz Papieża, który bawi się papugą o imieniu Lutrek, stoi na straży niesprawiedliwego porządku politycznego w Europie, nie broni uciśnionego narodu.
- "Złóż ją (garść ziemi polskiej) tam, kędy chowasz drogie carów dary" - tymi słowami zwraca się do papieża Kordian. Mikołaj I okazał pomoc w odbudowie zniszczonej pożarem w 1823 r. bazyliki Św. Pawła za Murami

Słowa papugi:

1. Miserere - wyrażenie *miserere mei, zmiłuj się nade mną*, występuje w Biblii (Księga Psalmów) .
2. Lacryma Christi łac. łza Chrystusa; ale też nazwa wina: Lacrimae Christi (łzy Chrystusa), wytwarzanego z winorośli hodowanej u podnóża Wezuwiusza.

Papież – ukazany został bardziej jako polityk niż Ojciec Święty. Kordian zjawił się na audiencji u głowy Kościoła z nadzieją, że dostanie błogosławieństwo dla siebie i całego narodu polskiego. Okazało się jednak, iż papież zalecał Polakom poddanie się carowi. Chociaż zawiadywał wszystkimi katolikami, to w tej sytuacji sympatyzował z prawosławną Rosją. Jego postać dopełniał *Luterek*, czyli mówiąca po łacinie papuga.

* Nakazowi papieża, aby Polacy śpiewali hosannę pod rządami cara, przeciwstawia zwrot bardziej adekwatny do sytuacji, w jakiej znajdują się rodacy Kordiana.

* Uprzedza reakcję papieża na prośbę Kordiana o łzę nad prochami zamordowanych – demaskuje małość głowy Kościoła – jedyna łza, jaka go interesuje, oznacza nazwę wina.

Podróż po Europie – wędrówka edukacyjna

	Miejsce pobytu	Wcielenie „ja”	Cel wędrówki:	Wiedza o świecie
Kordian	Londyn	obywatel nowoczesnego miasta	poznanie centrum nowożytnej cywilizacji kapitalistycznej	<ul style="list-style-type: none"> – ludzie niewolnikami pieniądza – pieniądz daje władzę – za pieniądze można kupić pamięć u potomnych
	Dover	romantyczny poeta	odkrycie posępnego piękna miejsca opisywanego przez dzieło Szekspira	<ul style="list-style-type: none"> – geniusz dzieł Szekspira przewyższa rzeczywistość – sztuka jest iluzją (kłamstwem)
	Włochy	kochanek	zaznanie miłości zmysłowej (<i>amor profanus</i>)	<ul style="list-style-type: none"> – miłość można kupić za pieniądze
	Watykan	Polak-katolik	spotkanie z Papieżem w celu poświęcenia ziemi zroszonej krwią polskich męczenników	<ul style="list-style-type: none"> – Papież nie interesuje się losem Polaków – sensem życia Papieża jest korzystanie z rozrywek

Podróż po Europie – wędrówka edukacyjna

Wnioski

– wędrówka prowadzi Kordiana przez typowe miejsca europejskich wojaży w XVIII i XIX w., – wędrówka syntezą ówczesnego świata.	– próba odnalezienia się w typowych rolach, – maski przybrane przez bohatera nie są dla niego satysfakcjonujące.	– obrane cele wędrówki stanowią próbę poznania cywilizacji Europy (nowoczesny Londyn – tradycyjny Rzym)	– wędrówka jest przyczyną szeregu rozczarowań – kolejne etapy wojażu dekonstruują podstawowe mity dla kultury Europy (por. wolność, piękno, miłość, wiara / prawda)

Podróż po Europie – wędrówka edukacyjna

Jakkolwiek wędrówka Kordiana wpisuje się w jeden z obiegowych motywów literatury 1. połowy XIX w. to należy zwrócić uwagę na jej uniwersalny, z punktu widzenia psychologii, charakter.

Akt II ukazuje Kordiana jako dojrzałego młodzieńca, konfrontującego chłopięcę marzenia z obiektywnym obrazem rzeczywistości. Przekraczając granicę bezpiecznej szlacheckiej arkadii, Kordian otwiera się na świat, szuka swojego „ja” wśród tych oferowanych przez społeczeństwo XIX w. Ostatecznie podróż okazuje się bolesnym doświadczeniem, uświadamiającym bohaterowi Słowackiego, że zaistnienie w świecie jest tylko możliwe w sytuacji przyjęcia obcej tożsamości. Dojrzałość Kordiana objawia się zatem w sile przeciwstawienia się schematom społecznym i pokusom dostatniego życia.

Idealizm Kordiana zderzony zostaje z realizmem życia.

Podróż po Europie – ku Mont Blanc

- podróż przez Europę stała się źródło rozczarowania światem, społeczeństwem;
- wędrówka pozwoliła Kordianowi doświadczyć nijakości świata (iluzoryczna wartość idei wolności, piękna, miłości, wiary itd.);
- nie odnalazł się w rolach oferowanych przez rzeczywistość (młodzieńczy kryzys tożsamości);
- pobyt na Mont Blanc jako kulminacyjny punkt europejskiej wędrówki (odseparowanie się od świata, dystans wobec spraw pozostawionych „na dole”, kosmiczny pejzaż);
- doświadczył tragicznej alternatywy (żyć? – jeśli tak, to w jakiej formie?)

Monolog na Mont Blanc

- Kordian wygłasza improwizację,
- czuje się osamotniony, ale jednocześnie zdaje sobie sprawę, że jest odpowiedzialny za Polskę i Polaków,
- po raz kolejny przeżywa rozterki,
- chwilę później dokonuje się w nim radykalny przełom,
- Kordian staje się świadomy własnej potęgi,
- bohater postanawia działać, znajduje cel swojego życia, którym staje się gotowość stawienia czoła przeciwnościom,
- decyduje się walczyć o wolność Polaków,
- Polskę nazywa Winkelriedem narodów,
- na chmurze przenosi się do Polski.

Fragment monologu**Interpretacja**

Tu szczyt... Lękam się spojrzeć w przepaść świata
ciemną.
Spojrzę... Ach! pod stopami niebo i nad głową
Niebo... Zamknięty jestem w kulę kryształową; [...]
Stąd czarne skrzydła myśli nad światem rozwinę.

Jam jest posąg człowieka – na posągu świata.

O gdyby się tak wdrzeć na umysłów górę,
Gdyby stanąć na ludzkich myśli piramidzie
I przebić czołem przesądów chmurę,
I być najwyższą myślą wcieloną...

Pomyśleć tak – i nie chcieć? o hańbo! o wstydzie!
Pomyśleć tak – i nie móc? W szmaty podrę łono!
Nie móc? – to piekło!

Mogę siłą uczucia serce moje nalać,
Aby się czuciem na tłumy rozciekło
I przepelniło serca nad brzegi,
I popłynęło rzeką pod trony – obalać?

Mogę – więc pójdę! ludy zawołam! obudzę!
po chwili – z wyrazem zniechęcenia
Może lepiej się rzucić w lodowe szczeliny?...
po chwili – zrazu spokojnie, potem z zapałem

Uczucia po światowych opadały drogach...
Gorzkie pocałowania kobiety – kupiłem...
Wiara dziecinna padła na papieskich progach...
Nic – nic – nic – aż w powietrza błękanie
Skąpałem się... i ożyłem,
I czuję życie!

Ludy! Winkelried| ożył!
Polska Winkelriedem narodów!
Poświęć się, choć padnie jak dawniej! Jak nieraz!

Fragment monologu

Interpretacja

Tu szczyt... Lękam się spojrzeć w przepaść świata
ciemną.
Spojrzę... Ach! pod stopami niebo i nad głową
Niebo... Zamknięty jestem w kulę kryształową; [...]
Stąd czarne skrzydła myśli nad światem rozwinę.

Kordian dotarł na najwyższy szczyt Alp.
Początkowo ogarnia go lęk, jednak okazuje się, że jest to miejsce zupełnie niezwykle, jakby z innej rzeczywistości, innego wymiaru.
Pozwala spojrzeć na świat na nowo, kryształowa kula jest atrybutem czarodziejskim, umożliwia jasnovidzenie.

Jam jest posąg człowieka – na posągu świata.

Kordian czuje się wyróżniony, wynosi się ponad ludzkość i jednocześnie mieni się reprezentantem Polaków i ludzkości.
Uosabia wielką ideę.

O gdyby się tak wdrzeć na umysłów górę,
Gdyby stanąć na ludzkich myśli piramidzie
I przebić czołem przesądów chmurę,
I być najwyższą myślą wcieloną...

Bohater pragnie zawładnąć ludzkimi umysłami (podobnie jak Konrad, który żądał *rzędu dusz*). Chciałby zarazić ludzkość wielką ideą, zmienić panujące przekonania.

Pomyśleć tak – i nie chcieć? o hańbo! o wstydzie!
Pomyśleć tak – i nie móc? W szmaty podrę łono!
Nie móc? – to piekło!

Kordian lęka się, że nie wcieli w czyn wielkiej idei. Niemoc byłaby klęską. Brak działania, bierność hańbi człowieka.

Mogę siłą uczucia serce moje nalać,
Aby się czuciem na tłumy rozciekło
I przepętniło serca nad brzegi,
I popłynęło rzeką pod trony – obalać?

Kordian jakby z niedowierzaniem odkrywał przed sobą swoje możliwości. Dociera do niego, że mógłby siłą swego ducha natchnąć ludzkość do rewolucji.

Mogę – więc pójdę! ludy zawołam! obudzę!
po chwili – z wyrazem zniechęcenia
Może lepiej się rzucić w lodowe szczeliny?...
po chwili – zrazu spokojnie, potem z zapałem

Bohaterem miotają skrajne emocje.
Najpierw zapał do działania, entuzjazm, wiara w swoje siły, a zaraz potem zwątpienie i myśli samobójcze.

Uczucia po światowych opadały drogach...
Gorzkie pocałowania kobiety – kupilem...
Wiara dziecinna padła na papieskich progach...
Nic – nic – nic – aż w powietrza błękicie
Skąpałem się... i ożyłem,
I czuję życie!

Kordian dokonuje podsumowania swojego dotychczasowego życia. Doświadczenia zdobyte w trakcie podróży po świecie sprawiły, że utracił młodzięcą wrażliwość. Odkrył, że miłość może być przedmiotem transakcji. Spotkanie z głową Kościoła zmieniło jego stosunek do religii. Jednak te rozczarowania były jak chrzest bojowy, z którego wyszedł jako nowy człowiek. Teraz dopiero czuje, że żyje.

Ludy! Winkelried ożył!
Polska Winkelriedem narodów!
Poświęci się, choć padnie jak dawniej! Jak nieraz!

Kordian ma wizję Polski, która poświęci się za inne narody jak legendarny bojownik o wolność.

Cytat potwierdzający argumentację**Interpretacja cytatu – charakterystyka bohatera****indywidualizm**

Jam jest posąg człowieka, na posągu świata.

- przekonanie o własnej wyjątkowości, ponadprzeciętności, genialności itd.

patriotyzm

*Duch rycerza powstał z lodów...
Winkelried dzidy wrogów zebrał i w pierś włożył,
Ludy! Winkelried ożył!
Polska Winkelriedem narodów!*

- odkrycie sensu życia w realizacji idei rewolucyjnej

bunt

*Tu szczyt... lękam się spojrzeć w przepaść świata ciemną.
Spojrzę... Ach! pod stopami niebo i nad głową
Niebo...*

- bagatelizowanie ograniczeń wynikających z niedoskonałości ludzkiej natury

pragnienie władzy

*O gdyby tak się wdrzeć na umysłów górę,
Gdyby stanąć na ludzkich myśli piramidzie,
I przebić czołem przesądów chmurę,
I być najwyższą myślą wcieloną...
Mogęż siłą uczucia serce moje nalać,
Aby się czuciem na tłumy rozciekło,
I przepelniło serca nad brzegi,
I popłynęło rzeką pod trony – obalać?*

- pragnienie posiadania władzy nad umysłami wszystkich śmiertelników
- manifestowanie marzeń o władzy
- marzenia o przeprowadzeniu rewolucji za sprawą władzy nad śmiertelnikami (ludzie jako narzędzie kreacji nowego świata)

nieszczęśliwa miłość

*Uczucia po światowych opadały drogach...
Gorzkie pocałowania kobiety – kupilem...*

- piętno nieszczęśliwej miłości (świadomość iluzji miłości)

szukanie oparcia w Naturze

*Nic – nic – nic – aż w powietrza błękiecie
Skapałem się... i ożyłem,
I czuję życie!*

- alpejska natura jako siła ożywcza (porządkująca refleksje na temat świata)

myśli samobójcze

Może lepiej się rzucić w lodowe szczeliny?...

- ślady romantycznej fascynacji śmiercią (por. *mal du siècle*)
- poczucie bezsensowności życia

Winkelriedyzm

Konrad Grob „Winkelried pod Sempach”

Arnold Winkelried – bohater walk o wolność Szwajcarii przeciw Austrii w XIV w. W czasie bitwy pod Sempach skierował w swą pierś włócznie wrogów, czyniąc wyłom w szeregach wrogów i umożliwiając zwycięstwo rodakom.

Winkelriedyzm to idea poświęcenia się jednostki na rzecz ojczyzny. U Słowackiego Polska ma być „Winkelriedem narodów” tzn. ma podjąć walkę, która skupi na nas uwagę Rosji i pozwoli innym krajom wybić się na niepodległość, Polska poniesie heroiczną ofiarę, ale sama też być może powstanie z niewoli jak czyniła już w przeszłości (**poświęcenie się narodu**). Ideę winkelriedyzmu ma zrealizować też sam Kordian, poświęcając się dla ojczyzny (**poświęcenie się jednostki**).

Winkelriedyzm, tak jak mesjanizm, zakłada, że dobro ojczyzny wymaga ofiary. Jednak w odróżnieniu od koncepcji Mickiewicza winkelriedyzm wzywa do czynu. Nie pokłada nadziei w boskim interwencjonizmie, nie wierzy w ostateczną sprawiedliwość. Mesjanizm postrzegał przelaną krew jako konieczną cenę za odkupienie kraju, porównywał martyrologię Polski do męki Chrystusa. Kordian Słowackiego wzoruje się na legendarnym wojowniku Winkelriedzie. Stracąc czyn samotnego bojownika ma poderwać do walki cały naród.

Koncepcje narodowyzwoleńcze romantyzmu

Koncepcje A. Mickiewicza

walenrodyzm

prometeizm

mesjanizm

solidaryzm

- idea walki podstępnej, sprzecznej z moralnością i etosem rycerskim (cel uświęca niegodne środki)
- idea poświęcenia jednostki dla narodu (poświęcenie warunkiem szczęścia ogółu)
- idea złożenia ofiary z męczeństwa narodu (cierpienie warunkiem zmartwychwstania)
- idea wspólnej walki zjednoczonego i odrodzonego moralnie narodu (wolność jako idea ponadstanowa)

Koncepcja J. Słowackiego

winkelriedyzm

- etos rycerskiej walki (powstanie jako otwarta walka z wrogiem)
- idea poświęcenia życia w walce o wyzwolenie narodu (Kordian jako Winkelried)
- zryw powstańczy jako przejaw godności zniewolonego narodu (świadomość klęski, brak perspektywy zmartwychwstania)
- idea winkelreidyizmu dzieli wspólnotę spiskowców (por. konflikt między Prezesem a Kordianem)

Winkelried a Kazimierz

Liczne zbieżności między postawą Winkelrieda a losami Kazimierza:

- Znajdując się w tragicznej sytuacji, podjęli się otwartej walki z wrogiem (wierność etosowi rycerskiemu / wierność tradycji szlacheckiej),
- poświęcili swoje życie dla wspólnoty (poświęcenie to jest przejawem próby zmanifestowania godności);
- Historia Winkelrieda, podobnie jak dzieje Kazimierza, pozbawiona jest wymiaru metafizycznego (śmierć bohaterów ostatecznie wyznacza kres ich egzystencji).
- w świetle Przygotowania winkelriedyzm jawi się jako ideologia szatańska (sens słów Szatana w *Przygotowaniu*, w. 120.–136.).

Akt II - podsumowanie

Kordian wyruszył w podróż po Europie po nieudanej próbie samobójczej. Targnięcie się na swoje życie było ostatnim aktem rozpaczliwego młodzieńca pogrążonego w Weltschmerz i dodatkowo unieszczęśliwionego niepowodzeniem miłosnym. Podróże miały być lekarstwem na trawiące go poczucie bezsensu.

Obserwacje w trakcie wędrówki, spotkania z ludźmi przekonały go, że światem rządzi pieniądz. Wszystko jest na sprzedaż, łącznie z miłością. Pocieszenia nie daje także religia – brak poparcia ze strony papieża dla sprawy narodowowyzwoleńczej głęboko rozczarował polskiego patriotę.

Jednak wszystkie te gorzkie doświadczenia doprowadziły ostatecznie bohatera do duchowej przemiany, natchnęły energią do działania, jak deklaruje Kordian na szczycie Mont Blanc.